

Õiguskantsler

Hr Kristen Michal
justiitsminister
Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie

nr

Õiguskantsler 28.09.2012 nr 6-8/120138/120445

Märgukiri KrMS § 339 lg 1 p 11 muutmiseks

Austatud härra minister

Analüüsisin õiguskantsleri seaduse § 15 lg 2 alusel omal algatusel kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) § 339 lg 1 p 11 kooskõla Eesti Vabariigi põhiseadusega (PS) ja Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga (EIÕK) ning olen seisukohal, et:

KrMS § 339 lg 1 punktis 11 sisalduv abinõu katkematuse põhimõtte¹ järgimise tagamiseks on vastuolus PS § 14 ja § 15 lg 1 lausest 1 ning EIÕK artiklist 6 tuleneva õigusega tõhusale õiguskaitsele ja ausale õigusemõistmisele, mis hõlmab ka õigust õiglasele menetlusele ja asja arutamisele mõistliku aja jooksul.

Järgnevalt selgitan oma seisukohta lähemalt.

I Asjakohased sätted

1. Kriminaalmenetluse seadustik

„§ 15¹. Kohtuliku arutamise katkematus ja viivitamatus

Kohus arutab kohtuasja ühtse tervikuna ning tagab võimalikult kiire lahendini jõudmise.

§ 268¹. Mitme kriminaalasja üheaegse arutamise keeld

(1) Üldkorras kriminaalasja arutava maakohtu kohtukoosseisu liikmed ei või enne selles asjas kohtuotsuse tegemist osaleda teise üldmenetluses kohtusse saadetud kriminaalasja kohtulikus arutamises.

(2) Kohus võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud kõrvale kalduda järgmistel juhtudel:

1) kriminaalasja kohtulik arutamine tuleb vältimatult edasi lükata kauemaks kui üheks kuuks käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud juhtudel ning teise kriminaalasja arutamine üldmenetluses

¹ Kuna katkematuse põhimõtet ei ole menetlusseadustikus muul viisil täpsustatud, siis käsitlen antud analüüsis selle põhimõtte all KrMS § 268¹ lõikes 1 sätestatud mitme kriminaalasja üheaegse arutamise keeldu üldmenetluses.

ei takista edasilükatud kohtuliku arutamise jätkamist käesoleva seadustiku §-s 151 sätestatud korras;

2) hiljem kohtusse saadetud kriminaalasjas süüdistatakse isikut alaealisena kuriteo toimepanemises;

3) hiljem kohtusse saadetud kriminaalasjas on süüdistatavale kohaldatud tõkendina vahistamine ja kohus peab vajalikuks jätkata nimetatud tõkendi kohaldamist;

4) eelnevalt menetlusse võetud kriminaalasjaga ühiseks menetluseks ühendamise eesmärgil;

5) hiljem kohtusse saadetud kriminaalasjas alustatakse kohtulikku arutamist vastavalt käesoleva seadustiku §-le 265¹;

6) kriminaalasi on saadetud kohtusse psühhiaatrilise sundravi kohaldamise menetluses;

7) käesoleva seadustiku §-s 276¹ või 276² sätestatud juhul;

8) kohtu esimehe kirjalikul loal kõrgendatud avaliku huvi korral, kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud kõrvalekaldumine on õigusemõistmise huvides.

(3) Käesoleva paragrahvi lõike 2 punktis 1 sätestatud juhul võib teise kriminaalasja arutamist alustada, kui eelnevalt alustatud kriminaalasja kohtulik arutamine on edasi lükatud vähemalt ühel järgmistest alustest:

1) seoses kohtusse kutsutud isiku pikaajalise haigestumisega, kui asja arutamine ilma tema osavõtuta ei ole võimalik;

2) süüdistatav ei ole ilmunud kohtulikule arutamisele, tema toimetamine kohtusse ei ole võimalik mõistliku tähtaja jooksul ning puuduvad käesoleva seadustiku §-s 269 sätestatud alused kriminaalasja arutamiseks süüdistatava osavõtuta;

3) kriminaalasjas on tõendite kogumiseks vaja kasutada rahvusvahelist õigusabi;

4) kriminaalasjas on määratud ekspertiis;

5) kriminaalasjas on koostatud lepitusmenetluse rakendamise määrus.

(4) Kohtulik arutamine käesoleva paragrahvi tähenduses on kohtu tegevus, mis on sätestatud käesoleva seadustiku 10. peatüki jagudes 2–6.

§ 339. Kriminaalmenetlusõiguse oluline rikkumine

(1) Kriminaalmenetlusõiguse rikkumine on oluline, kui:

[---]

11) üldkorras kriminaalasja arutava maakohtu kohtukoosseisu liikmed on osalenud enne arutatavas asjas kohtuotsuse tegemist teise üldkorras kohtusse saadetud kriminaalasja kohtulikus arutamises ilma vastava aluseta;

[---]

§ 328. Kohtu pädevus eelmenetluses

(1) Kohtunik või eelistungil kohus:

[---]

2) tühistab määrusega kohtuotsuse ja saadab kriminaalasja uueks arutamiseks esimese astme kohtule käesoleva seadustiku §-s 339 sätestatud alustel;

[---]“

II Õiguslik hinnang ja õiguskantsleri seisukoht

2.1 Asjaomane põhiõigus

2. PS § 14 ja § 15 lg 1 ls 1 koostoimest tuleneb isiku õigus tõhusale õiguskaitsele ja ausale õigusemõistmisele. **Õiguse tõhusale õiguskaitsele ja ausale õigusemõistmisele osaks on ka üldine õigus menetlusele ja korraldusele** (PS § 14). Kõige üldisemalt tähendab see riigi kohustust luua põhiõiguste kaitseks kohased menetlused, sh kohane kohtumenetlus, mis on õiglane

ja tagab isiku õiguste tõhusa kaitse.² **Lisaks hõlmab õigus tõhusale õiguskaitsele ja ausale õigusemõistmisele ka õigust asja arutamisele mõistliku aja jooksul.**³ Sarnane põhiõigus tuleneb lisaks põhiseadusele ka EIÕK artiklist 6. Nii sätestab EIÕK art 6 lg 1 ls 1 *expressis verbis* inimõiguse õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis. Vajadusele lahendada kohtuvaidlus mõistliku aja jooksul on korduvalt viidanud ka Riigikohus.⁴

3. Õiguse tõhusale õiguskaitsele ja ausale õigusemõistmisele ning seega ka õiguse õiglasele menetlusele ja asja arutamisele mõistliku aja jooksul adressaadiks on lisaks kohtutele, mis peavad lahendama kohtuasju õigesti ja etteantud menetlusreeglite järgi, ka seadusandja, kes peab kujundama põhiseaduse nõuetele vastavad kohtumenetlusõigused.⁵

2.2 Põhiõiguse riive

4. Põhiõiguse kaitseala riive on selle iga ebasoodus mõjutamine.⁶ Seega on PS §-st 14 ja § 15 lg 1 lausest 1 tuleneva põhiõiguse tõhusale õiguskaitsele ja ausale õigusemõistmisele, mis hõlmab ka õigust õiglasele menetlusele ja asja arutamisele mõistliku aja jooksul, kaitseala riive mis tahes kaitseeseme kitsendamine, mis võib seisneda nii põhiõiguste adressaadi (nt kohtu, seadusandja) tegevuses kui ka tegevusetuses.

5. Käesoleval juhul seisneb kõnealuse põhiõiguse ebasoodus mõjutamine selles, et KrMS § 339 lg 1 punktis 11 on sätestatud kohtumenetluse katkematuse põhimõtte rikkumine kriminaalmenetluse olulise rikkumisena, mis selle rakendamisel tingib KrMS § 328 lg 1 p 2 järgi kohtuotsuse tühistamise ning kriminaalasja uueks arutamiseks saatmise. Seega, kui kohus ei aruta asja katkematult ning kohtul puudub KrMS § 268¹ lõikes 2 sätestatud alus sellest põhimõttest erandi tegemiseks, siis **olenemata kohtuotsuse sisulisest õigsusest (mh juhul, kui süüdistatav ei soovi kasutada edasikaebeõigust), algab KrMS § 339 lg 1 p 11 rakendamisel isiku jaoks kohtumenetlus algusest peale. See tõstatab küsimuse sellise menetluse õiglusest (õigus menetlusele ja korraldusele) konkreetse süüdistatava suhtes.**⁷

6. Lisaks pikendab asjade n-õ tagasisaatmine vaieldamatult kohtuprotsessi, mille kogupikkus, arvestades edasikaebamist ehk menetlusaega ringkonnakohtus ja Riigikohtus⁸ võib lõppkokkuvõttes anda alust tuvastada, et isiku põhiõigust asja arutamiseks mõistliku aja jooksul on rikutud. Oluline on märkida, et kohtule asjade uueks arutamiseks saatmine suurendab paratamatult ka kohtute töökoormust, mille tulemusena võib kannatada saada õigusemõistmise sisuline kvaliteet ning venida ka teised kohtuliku arutamise ootel olevad kriminaalasjad. **Seega võib katkematuse põhimõtte mittejärgimise tulemusena kohtule asjade uueks arutamiseks saatmise mõju olla**

² Vt nt RKPJKo 14.04.2003, nr 3-4-1-4-03, p 16; RKPJKm nr 3-4-1-4-06, p 9; 04.04.2007, nr 3-4-1-8-07, p 6; RKKKm 15.12.2006, nr 3-1-1-110-06, p 13.1.

³ Vt nt RKPJKo 10.06.2010, nr 3-4-1-3-10, p 13.

⁴ Vt nt RKÜKo 17.02.2004, nr 3-1-1-120-03, p 18; RKHKo 29.09.2004, nr 3-3-1-42-04, p 22; RKHKm 15.11.2004, nr 3-3-1-58-04, p 21.

⁵ M. Ernits. Kommentaarid §-le 15. - Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 2008, § 15, komm 2.

⁶ RKPJKo 06.03.2002, 3-4-1-1-02, p 12; 12.06.2002, 3-4-1-6-02, p 9.

⁷ 2011. aasta I ja II astme kohtute statistiliste menetlusandmete kokkuvõttest selgub, et maakohtutes keskmiselt oli üldmenetluses lahendatud asjade keskmine menetlusaeg 345 päeva. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.kohus.ee/10925>.

⁸ Vt nt apellatsioon- ja määruskaebemenetluse keskmine menetlusaeg 2011. aastal lahendatud kriminaalasjades. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.kohus.ee/10925>.

laiem ning riivata lisaks tagasisaadetava asjaga seotud isikute õigustele ka teiste isikute õigusi, kelle kriminaalasjad on saanud kohtusse.

2.3 Riive põhiseaduslik õigustus

7. Eeltoodut arvestades olen seisukohal, et KrMS § 328 lg 1 p 2 järgi kohtuotsuse tühistamine ning kriminaalasja uueks arutamiseks saatmine KrMS § 339 lg 1 punktis 11 kriminaalmenetluse olulise rikkumisena sätestatud katkematuse põhimõtte mittejärgimise tõttu riivab isiku (nii konkreetse süüdistatava kui ka teiste isikute) PS §-s 14 ja § 15 lg 1 lauses 1 sätestatud õigust tõhusale õiguskaitsele ja ausale õigusemõistmisele, s.h õigust õiglasele menetlusele ja asja arutamisele mõistliku aja jooksul.

8. Kuivõrd kohtuotsuse tühistamine ja asja uueks arutamiseks saatmine katkematuse põhimõtte mittejärgimise tõttu ei sõltu kuidagi isikust, kelle suhtes kohtuotsus on tehtud ning kelle jaoks võib tähendada kohtuteed uuesti käimine nii ajalist kui rahalist kaotust (nt kaitsjale makstav tasu), samuti „õhus oleva“ kohtuasja tulemuse määramatusest tingitud vaimseid pingeid, siis on tegemist intensiivse õiguse tõhusale õiguskaitsele ja ausale õigusemõistmisele, s.h õiguse õiglasele menetlusele ja asja arutamisele mõistliku aja jooksul, riivega.

9. Eesti õiguspraktikas on põhiõiguste riive tuvastamisel traditsiooniliselt hinnatud kahte mõõdet: riive formaalset ja materiaalselt põhiseaduspärasust. Kuivõrd riive formaalses põhiseaduspärasuses ei ole alust kahelda, siis järgnevalt kontrollin riive põhiseadusele materiaalselt vastavust, mille olulisteks komponentideks on piirangu põhiseadusega kooskõlas olev eesmärk ja selle proportsionaalsus⁹.

10. PS § 14 ega § 15 lg 1 ls 1 ei sisalda seadusereservatsiooni. Siiski on ka reservatsioonita põhiõiguste piiramine lubatav. Nii on ka Riigikohus osutanud: „[p]aragrahvi 15 lg 1 esimeses lauses sätestatud põhiõiguse puhul ei nimeta põhiseadus põhiõiguse piiramise tingimusi. Seega on tegemist ilma seadusereservatsioonita põhiõigusega, mille piiramise õigustusena saab arvestada üksnes teisi põhiõigusi või põhiseaduslikke väärtusi [---].“¹⁰

11. Üheks allikaks mõistmaks seadusandja tahet õigusnormiga kehtestatava riive legitiimse eesmärgi osas on kahtlemata seaduse eelnõu seletuskiri. Kriminaalmenetluse seadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskirjast selgub, et KrMS § 339 lg 1 p 11 kriminaalmenetluse seadustikku lisamise eesmärgiks oli tagada KrMS §-s 268¹ kehtestatud nõuetest kinnipidamine. KrMS § 268¹ lg 1 haakub KrMS §-s 15¹ sätestatud menetluse katkematuse põhimõttega, mille eesmärgiks oli muuta kriminaalasjade arutamine üldmenetluses kiiremaks ja efektiivsemaks. Eelnõu seletuskirja koostajad leidsid, et KrMS § 268¹ nõuete rikkumise lugemine oluliseks oli põhjendatud asjaoluga, et mitme kohtuasja üheaegsel menetlemisel on küsitav, kas kohtuotsus tugineb kohtuistungil kogetul, mis on kriminaalmenetluse ühe põhiprintsiibi – kohtuliku arutamise vahetuse ja suulisuse (KrMS § 15) –

⁹ Kokkuvõtvalt on Riigikohus käsitlenud proportsionaalsuse põhimõtet järgnevalt: „[p]roportsionaalsuse põhimõtte tuleneb põhiseaduse § 11 teisest lausest, mille kohaselt õiguste ja vabaduste piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud. Proportsionaalsuse põhimõttele vastavust kontrollib kohus järjestikku kolmel astmel - kõigepealt abinõu sobivust, siis vajalikkust ja vajadusel ka proportsionaalsust kitsamas tähenduses ehk mõõdukust.“ RKÜKo 03.01.2008, nr 3-3-1-101-06, p 27.

¹⁰ RKÜKo 16.05.2008, 3-1-1-88-07, p 43.

eesmärk. Kohtumenetluse katkematust ja viivitamatust tagava regulatsiooni tahtlik eiramine võib seletuskirja autorite hinnangul tuua kaasa ebaõige kohtuotsuse.¹¹

12. Seletuskirja põhjal võib jõuda järeldusele, et KrMS § 339 lg 1 p 11 eesmärgiks on tagada kohtuasjade katkematu arutamise nõude järgimine, mis peaks omakorda kiirendama kriminaalasjade arutamist ning suurendama õigusemõistmise sisulist kvaliteeti. Seega **võib KrMS § 339 lg 1 p 11 lõppeesmärgina näha seadusandja soovi tõsta kohtusüsteemi toimimise efektiivsust, tagamaks isikute (nii konkreetse süüdistatava kui ka teiste isikute) õiguskaitset.** Riigikohus on märkinud, et „[k]ohtusüsteemi efektiivsuse tagamine on PS XIII ptk-s väljenduv põhiseaduslik õigusväärtus, mis suudab tagada kohtupidamise mõistliku aja jooksul ning seeläbi ausa kohtupidamise ja isikute õiguste parema kaitse. Kohtute menetluslik tõhusus on oluline nii kohtusüsteemi funktsioneerimiseks tervikuna (kohtute üldise töökoormuse seisukohalt) kui ka igale kohtuasjale mõistliku aja jooksul lahendi tagamiseks (kohtuasja menetlemise pikkus, väljendatud õiguses oma kohtuasja menetlemisele mõistliku aja jooksul EIÕK art 6 lg-s 1).“¹² **Seega on KrMS § 339 lg 1 p 11 kriminaalmenetluse olulise rikkumisena katkematuse põhimõtte mittejärgimise sätestamisel olemas legitiimne eesmärk.**

13. Tõsi, KrMS § 339 lg 1 p 11 võib motiveerida kohtunikke järgima KrMS §-s 15¹ ja § 268¹ lõikes 1 sätestatud katkematuse põhimõtet. Samas tähendab KrMS § 339 lg 1 p 11 rakendamine kohtuotsuse tühistamist ning selle uueks arutamiseks saatmist sõltumata kohtuasja lahendamise sisulisest kvaliteedist, s.t hõlmates ka juhtumid, kus süüdistatav ei pea vajalikuks lahendit vaidlustada. Nagu eelnevalt juba märgitud, pikendab kohtuasjade n-õ tagasisaatmine vaieldamatult ka kohtuprotsessi, mis lõppkokkuvõttes võib osutada ülemäära pikaks, kulukaks ja isikule emotsionaalselt kurnavaks.

14. KrMS § 339 lg 1 p 11 rakendamine muudab kohtumenetluse konkreetse isiku jaoks ebaõiglaseks ja ebaefektiivsemaks. Ühtlasi lisab asja uueks arutamiseks saatmine paratamatult ka kohtunikele tööd, mille tulemusena võib kannatada saada õigusemõistmise sisuline kvaliteet ning venida ka teised järjekorras ja kohtuliku arutamise ootel olevad kriminaalasjad. Seega töötab KrMS § 339 lg 1 p 11 selle rakendamisel katkematuse põhimõttega taotletavale eesmärgile – kohtusüsteemi efektiivsuse tõstmisele ning selle kaudu isikute (nii konkreetse süüdistatava kui ka teiste isikute) õiguste parema kaitse tagamisele – vastu ega ole sobiv selle eesmärgi saavutamiseks.

15. Siinkohal tuleb kindlaks teha ka see, kas KrMS §-s 15¹ ja § 268¹ lõikes 1 sätestatud katkematuse põhimõtte järgimise tagamiseks, millega taotletakse kohtusüsteemi efektiivsuse (tagamaks isikute õiguste parema kaitse) tõstmist, oleks lisaks KrMS § 339 lg 1 punktile 11 ka teisi, isikut vähem koormavaid, kuid riigi jaoks mitte kulukamaid vahendeid. Üks võimalus oleks kohtunike arvu suurendamine, mis vähendaks üksikute kohtunike töökoormust ning tõstaks kokkuvõttes kohtute töökiirust. See nõuaks aga riigilt täiendavaid ressursse, mis tuleksid riigieelarvest mõne teise valdkonna arvelt. Riigieelarve vahendite jagamisel on otsustusõigus seadusandjal, kes peab loomulikult langetama otsuseid kaalutletult ning silmas pidades põhiseadusega riigile pandud kohustusi. Kuna eelarvevahendite ümberjaotamine võiks viia rahanappusel isikute õiguste piiramiseni mõnes teises valdkonnas ning teisalt suurendaks riigi kulutusi kohtusüsteemile, leian, et siinkohal (võtmata seisukohta kohtunike arvu piisavuse osas kohtumenetluste teisi probleeme silmas pidades) tuleb usaldada seadusandja otsustust ning nimetatud alternatiiv kõrvale jätta.

¹¹ Kriminaalmenetluse seadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 259 I seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee>.

¹² RKPJVKo 09.04.2008 nr 3-4-1-20-07, p 19.

16. Teiseks võimaluseks, kuidas tagada katkematuse põhimõtte järgmine, on sellest põhimõttest kinnipidamise kontrollimine kohtunike suhtes distsiplinaarjärelevalve teostamisel. Vastavalt kohtute seaduse (KS) § 87 lg 2 lausele 1 on distsiplinaarsüütegu kohtuniku süüline tegu, mis seisneb ametikohustuse täitmata jätmises või mittekohases täitmisel. Sama sätte lg 1 ütleb, et kohtunikule võib distsiplinaarsüüteo eest määrata distsiplinaarkaristuse. KS § 88 lg 1 järgi on distsiplinaarkaristused noomitus, rahatrahv kuni ühe kuu ametipalga ulatuses, ametipalga vähendamine, ametist tagandamine.

17. Ühelt poolt täidaks võimalik distsiplinaarvastutus koos sellega kaasnevate tagajärgedega (KS § 88 lg 1) hoiatuse funktsiooni, sunniks kohtunikke järgima katkematuse põhimõtet. Teisalt, ei tooks see konkreetse isiku jaoks kaasa tema (ka sisuliselt õige) kohtuotsuse tühistamist (kui ei esine muid kriminaalmenetlusõiguse olulisi rikkumisi, mis tingiks otsuse tühistamise), asja uueks arutamiseks saatmist ega seetõttu kohtuprotsessi pikendamist, täiendavaid rahalisi kulusi ning vaimseid pingeid. **Teisisõnu ei oleks selline eesmärgi saavutamise vahend konkreetse isiku suhtes ebaõiglane. Samuti ei veniks seetõttu konkreetse isiku kohtuasi ning ka teiste isikute kohtusse saabunud ja kohtuliku arutamise ootel olevad kriminaalasjad.**

18. KrMS § 339 p 1 lg 11 sätestamisel olid kriminaalmenetluse seadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskirja koostajad seisukohal, et katkematuse põhimõtte mittejärgimine rikub kohtuotsuse tuginemist istungil kogetule, mis võib tuua kaasa ebaõige kohtuotsuse.

19. Vastavalt KS § 47 lõikele 1 võib kohtunikuks nimetada isikut, kes on omandanud õiguse õppesuunal vähemalt riiklikult tunnustatud magistrakraadi, on kõrgete kõlbeliste omadustega ja kohtunikutööks vajalike võimete ja isikuomadustega. Tulenevalt KS § 50 lõikest 1 võib maa-, linna- või halduskohtu kohtunikuks nimetada isiku, kes on läbinud kohtuniku ettevalmistusteenistuse või on sellest vabastatud ja on sooritanud kohtunikeksamid. Eesti kohtuniku eetikakoodeksi p 11 järgi hoolitseb kohtunik oma professionaalse taseme eest ja osaleb täienduskoolituses.¹³ Seega tuleb eeldada, et kohtunikuks nimetatud isikud on oma ala asjatundjad, kelle professionaalsuses ei ole põhjust apriorselt kahelda.

20. Lisaks näeb KrMS § 268¹ lg 2 hulganisti erandeid, mil kohtunik võib kalduda kõrvale katkematuse põhimõttest. Kuna kohtunik ei aruta juba täna KrMS § 268¹ lõikes 2 sätestatud juhtudel üldmenetluse asju katkematult ning tema otsuse õigsuses ei kahelda, siis ei ole minu hinnangul põhjust arvata, et katkematuse põhimõtte mittejärgimine KrMS § 268¹ lõikes 2 sätestamata juhtudel toob kaasa ebaõige otsuse tegemise. Ka lihtmenetlustes, kus isik ise loobub võistlevusest, eeldatakse, et kohtuniku otsus on seaduslik, kaalutud ja erapooletu.

21. Selge on see, et ka kohtunikud on inimesed, kes võivad eksida. Et aga ka õigusemõistmise käigus võib esineda vigu, on nende kõrvaldamiseks kohtusüsteem loodud mitmeastmelisena, kus kõrgema astme kohtutel on pädevus korrigeerida võimalikud alama astme kohtu vead materiaalõiguse ja menetlusõiguse kohaldamisel. Vigade paranduse eelduseks on lisaks vea olemasolule ka kaebuses selle väljatoomine ja sisuline põhjendamine, KrMS § 339 lg 1 p 11 rakendamisel see aga nii ei toimi. KrMS § 339 lg 1 punktides 1–10 ja 12 ning lõikes 2 on loetletud eeldused, mille järgimata jätmine tähendab ilmselgelt sisuliselt ebaõiget otsust või selle kahtlust, mis tuleb kõrvaldada. KrMS § 339 lg 1 punktis 11 sätestatud katkematuse põhimõtte mittejärgimise puhul eeldatakse, et ka see toob alati kaasa ebaõige otsuse. **Eeldus, et enne ühes**

¹³ Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.nc.ee/?id=525>.

kriminaalasjas kohtuotsuse tegemist asub kohus arutama teist kriminaalasja ning see mõjutab iseenesest nendes asjades tehtud lahendite õigsust, ei ole aga tõendatav ega veenev ning lisaks võib see kahjustada süüdistatavate õigusi.

22. Eeltoodut arvestades, ei ole minu hinnangul võimalik piisava kindlusega öelda, et ainuüksi KrMS § 339 lg 1 punktis 11 sätestatud abinõu tagab kohtumenetluse katkematuse põhimõtte järgmise ning sellega taotletava eesmärgi – kohtusüsteemi efektiivsuse tõstmise ning selle kaudu isikute (nii konkreetse süüdistatava kui ka teiste isikute) õiguste parema kaitse tagamise – saavutamise. **Leian, et selle eesmärgi saavutamiseks on ka isikut vähem koormavaid ja leebemaid vahendeid (nt kohtunike suhtes distsiplinaarse järelevalve teostamine¹⁴), mis on kooskõlas isiku õigusega õiglasele menetlusele ja asja arutamisele mõistliku aja jooksul. Seetõttu asun seisukohale, et seadusandja valitud vahend ei ole vajalik eesmärgi saavutamiseks.**

23. Kuivõrd olen seisukohal, et KrMS § 339 lg 1 punktis 11 sätestatud abinõu eesmärgi saavutamiseks ei ole sobiv ega vajalik, siis ei pea ma eelneva valguses vajalikuks eraldi analüüsida sätte mõõdukust.

III Lõpetuseks

24. Austatud härra minister, menetluse käigus läbi viidud **analüüsi tulemusena asun seisukohale, et KrMS § 339 lg 1 punktis 11 sisalduv abinõu katkematuse põhimõtte järgimise tagamiseks ning sellega taotletava eesmärgi – kohtusüsteemi efektiivsuse tõstmise ning selle kaudu isikute (nii konkreetse süüdistatava kui ka teiste isikute) õiguste parema kaitse tagamise – saavutamiseks ei ole proportsionaalne. Seetõttu leian, et KrMS § 339 lg 1 p 11 on vastuolus PS § 14 ja § 15 lg 1 lausest 1 ning EIÕK artiklist 6 tuleneva õigusega tõhusale õiguskaitsele ja ausale õigusemõistmisele, mis hõlmab ka õigust õiglasele menetlusele ja asja arutamisele mõistliku aja jooksul.**

25. Seoses sellega, palun Teil kaaluda võimalust alkatada eelnõu, millega KrMS § 339 lg 1 p 11 viiakse kooskõlla põhiseadusega. Ootan Teie seisukohta eeltoodud arutluskäigu ja ettepaneku kohta hiljemalt ühe kuu jooksul käesoleva kirja saamisest.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Indrek Teder

Ksenia Žurakovskaja-Aru 693 8430. E-post: ksenia.zurakovskaja-ar@oiguskantsler.ee

¹⁴ Kuigi isiku jaoks ei ole see õiguskaitsevahend, siis muud sisulised rikkumised otsuse tegemisel ja menetluses on iseseisva vaidlustamise alused KrMS § 339 järgi.